

ANNUKKA

Reilun pelin paikkoja

Talvituon jälkeen piti meidän perheen pollenpullukoista viedä se vähiten matkailut maailmalle. Maasturi oli perinteisesti lastattu piripintaan – oli pilkkiveikeitä ja eväskoreja, loimia ja suoja. Esikoisen vieressä keikkui kissa. Kun Hurja-Hiljamme oli marssitettu traileriin maahan laskettua liinakujaa pitkin, mihinkään ei olisi mahtunut tunkemaan edes kavio-koukkuja.

Pitkä taival kotitalilta kyläpaikkaan sujui ilman, että tamma edes inahti. Huoltoasemalla se tiiraili rekkoja etuovesta, suostui jopa maistamaan porkkanaa. Ja perillä se päätti viihtyä vieraassa karsinassa, tarhassa, jopa oppo-outojen kavereiden parissa. Itse iloitsin tallin reilusta ja asiallisesta tunnelmasta pätevästä master-tason valmennuksesta puhumattakaan.

On hauska havaita, miten monissa ratsastuskouluissa vallitsee hyvä henki, kiitos omistajien, henkilökunnan, seuran ja oppilaiden yhteispelin. Pienet eleet, kohteliaat tavat merkitsevät paljon: kun opettaja tervehtii ystävällisesti, vierailijankin mieli piristyy.

Reilun pelin paikoista kulkee paljon mainosta, ilmaiseksi! Monet meistä kulkevat lomillaan päteviksi ja innokkaiksi havaittujen opettajien perässä eri kouluille. Vaihtelu virkistää, ja viihtyisästä ilmapiiristä imee itse kukin voimia arkeen. Sitä paitsi: kun ihmiset tulevat juttuun keskenään, hevosillakin on hyvä olla. Joten annetaan hyvän kiertää, myös hyvien menovinkien!

PS. Juttuvinkkejä, kysymyksiä ja muuta postia voi lähettää joko toimitukseen tai sähköpostilla annukka.jarvi@luukku.com

Elämäni hevonen

Tarzan,

ponien kuningas

Heli Kattainen, hevosharrasteohjaaja ja hevosenhoitaja, pyörittää Sisä-Savossa, Vaajasalmen Lehtolan tilalla idyllistä harrastetallia. Poneja ja suomenhevosia on 14, joista 12 käy tunneilla.

Ponien laumassa pomon paikka kuuluu itseoikeutetusti risteytysponiruuna Tarzanille, joka on syntynyt sirkuksessa 24 vuotta sitten, siirtynyt sieltä varsana ratsastuskouluun, ja viisivuotiaana Lehtolaan. Saapuminen oli varsin näyttävä.

- Se tuli pihaan kuljetusautossa ja huomasi, että kuski avasi siuvon. Silloin se hyppäsi siitä suoraan alas, Heli muistelee.

Tarzan oli alussa kauniisti ilmaistuna luonteikas, mutta nykyisin se on todellinen herrasmies, kunhan sen kanssa pääsee väleihin. Vaikka kesäleireillä kymmenen lasta pörräisi sitä hellimässä, sillä riittää innostusta leiriläisiin vielä elokuussakin.

- Ensimmäiset kymmenen vuotta se oli virkeä tekemään pukkeja, ja yhä se heittää oppilaat kyydistä, jos he jäävät suuhun kiinni. Mutta se varottaa ensin. Toisaalta se kisaa edelleen helppo C-B-tasolla, ja poimii rusetteja, koska se on kivaliikkeinen ja tykkää esiintyä. Se hommaa pienille ratsastajille merkkiuoritukset B-merkkiin saakka, ja hyppää 80 cm:n ratoja. Maastossa se menee viimeisenä, koska se vahtii laumaa eikä pelkää autoja.

Jos ruoho on vihreämpää aidan takana ja langassa sähkö, Tarzan valikoi kaverin kanssa aran tammän, jonka ne ajavat yhdessä aidasta läpi. Muuten se ei rettelöi turhaan, vaan pitää laumansa oikeudenmukaisesti järjestyksessä. Ja vallan säilyttämiseen sillä on nerokas järjestely: ensin se antaa muiden höykyttää tulo-kasta, kunnes tämä on lopen uupunut. Sitten se menee suojele-vasti väliin – ja ansaitsee samalla kovin nöyräksi käyneen tulijan ikuisen kiitollisuuden...

Jonnan ilonaihe: Enjalan tallista Vuoden ratsastustalli

Keravan Kaskelassa toimiva Enjalan talli on Suomen Ratsastajainliiton valitsema Vuoden ratsastustalli 2005.

– Hevoset ovat minusta kiehtovia. Haluan oppia niistä ja ratsastuksesta koko ajan lisää, sanoo koulun omistaja ja vetäjä Jonna Enjala, 28.

*- Kyllä minä olen toivonut, että tällainen palkinto osuisi kohdalle, sanoo Jonna Enjala.
- Mutta en olisi ikinä uskonut sen tapahtuvan näin nopeasti. Olen tunnustuksesta todella onnellinen.*

Oppimisessa on ihanaa se, miten saa siirtää oppimaansa muille. Ja pitkäaikaisista oppilaista tulee todella rakkaita.

Jonna siskoineen on potanut aina tavallista vakavampaa hevoshulluutta, joten kokemusta on kertynyt nuoresta iästä huolimatta aika tavalla. Oman tallin hevosharrasteohjaajaksi valmistunut Jonna perusti vain parikymppisenä.

Työntäteisten vuosien jälkeen ratsastuskouluksessa on nyt 13 tuntihevosta ja yksi kolmivuotias. Yksitystalli on täynnä, henkilökuntaa on kolme ratsastuksenohjaajaa, ja Jonnalta itseltään löytyy taskusta ratsastuksenopettajan paperit.

Lapsia, nuoria, aikuisia

Tallilla "kaikki tekevät kaikkea" tallivuoroista oppettamiseen. Viikoittain käy noin 150 ratsastajaa, joille on tarjolla niin yksityis- kuin ryhmätuntejakin alkeiskurssista valmennuksiin ja omiin kisoihin.

– Toiminta on laajentunut pikkuhiljaa neljästä hevosesta tähän mittaan, kertoo Jonna.

– Nyt meillä on maastorata, kenttä ja hiekkatarhat. Maneesia suunnitellaan. Oppilaita riittää, vaikkei erikoistuisikaan. Meillä käy lapsia, nuoria ja aikuisia suunnilleen yhtä paljon. Useimmat uudet ratsastajat tulevat jonkun tuttavansa suosituksesta.

Tavallisella tunnilla on viidestä kuuteen ratsukkoa. Vaikka tallilla ei mitään erityistä vetoaulaa olekaan, opettajat pyrkivät kuuntelemaan herkällä korvalla oppilaiden toiveita ja vastaamaan niihin. Alueen ratsastuskoulujen yhteistyö toimii, joten Jonna voi lähettää talviliukkailla oppilaitaan naapurimaneesissa järjestettäviin valmennuksiin.

Jonnan näköinen yritys

– Onhan tämä sellaista toiveiden toteutumista, Jonna myöntää, muttei viittaa sanallakaan an-

karaan työhön ennen kuin kysyttäessä.

– Nyt voin sanoa, että talli on minun näköiseni. Perustin oman yrityksen -97. Opettajaksi valmistuin vasta viime syksynä, koska tämä on vienyttä ihan kaiken ajan. Alkuun en pystynyt palkkaamaan apua. Nyt, kun on hyvät työntekijät, olen ollut kerran neljä päivää ja kerran viikon lomalla ja huomannut, ettei minua tarvitaakaan täällä koko aikaa...

Mistä syntyy Jonnan näköinen talli?

– Minusta ilmapiiri on tärkeä, se, että kaikista on mukavaa tulla tänne. Meillä on pitkäaikaisia yksityishevososten omistajia, jotka ottavat hyvin huomioon ratsastuskoulun toiminnan. Pienintäkään ratsastajaa ei vähätellä. Hoitajatyttöjä on yritetty opastaa tervehtimään iloisesti asiakkaita palkitsemalla ystävällisestä ja avuliaasta käytöksestä. Jos ratsastajalla on vaikeaa hevosen kanssa, on tärkeää saada tukea ja apua, jottei into hyydy.

Jonna korostaa myös henkilökunnan oma esimerkin merkitystä ja nuorten ohjaamista rehtiin keskinäiseen kanssakäymiseen.

Konkareita kehissä

Toiminnan avainsanoja ovat hevosten hyvä hoito ja käsittely, ammattitaito ja turvallisuus. Tuntisuunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden toiveet, jotka kirjataan paperille kauden alussa.

Jonna ei arkaile ikähevosien käyttöä opetustestareina. Taloudellisesti se ei välttämättä ole edullista, sillä ne eivät voi tehdä yhtä paljon tunteja kuin nuoremmat, mutta:

– Ne tekevät työnsä superhyvin. Kun oppilas pelkää laukkaamista, vanha viisas hevonen auttaa hänet kynnyn yli. Saan kyllä kritiikkiäkin siitä, että meillä on aika monta vanhaa hevosta, mutta mitä huonoa siinä on? Jotkut

asentoituvat niin, että vanhan hevosen pitäisi levätä tarhassa. Se on tiedon puutetta. Jos hevonen on terve eikä onnu, miksei sitä voisi käyttää? Jos se ontuu, sitä ei saa käyttää – iästä riippumatta.

Nuorin tuntiratsuista on 8-vuotias. Joukkoon mahtuu niin helppo C kuin helppo A –tasoisia tekijöitä; jotkut hallitsevat vaativan liikkeitäkin.

– Kun oppilaita on paljon, joka hevosella on oma tehtävänsä ja paikkansa kokonaisuudessa. Esim. enemmän ratsastaneet oppilaat menevät mielellään välillä kokemattomalla hevosella.

Tähtäimessä oikea asenne

Jonna myöntää olevansa hevosistaan tarkka. Ratsastajien asenteita pyritään suuntaamaan oikeaan: hän toivoo, että hevosta kunnioitetaan ja kohdellaan kauniisti, määrätietoisesti ja oikeudenmukaisesti.

– Muistutan, että hevosia on aina kiitettävä hyvästä työstä, jotta ne pysyvät palveluallttiina ja kivoina. Ratsastuksessa pyritään siistiin apujen käyttöön. Jos maneesittomuudessa on jotakin hyvää niin se, että huonoilla keleillä keskitymme istuntaan ja perusasioiden hinkkaamiseen käynnissä. Siitä on näkyvää hyötyä!

Valmennusryhmiin ei karsita ratsastustaidon perusteella, vaan esimerkiksi sen, käykö oppilas hoitamassa hevosia.

– Ratsastamaanhan oppii käymällä ahkerasti tunneilla, mutta oikeanlaista asennetta ei välttämättä opi, huomauttaa Jonna.

– Se, miten paljon hevosten hoidosta saa, on itse koettava.

Kun oppilaat on aika päästää oman ponin tai hevosen selkään, hän kannustaa vanhempia viemään ratsun paikkaan, jossa on jatkuvasti saatavilla ammattiapua. Nuorihan uskoo aina pärjäävänsä, eikä vanhemmillä ole useinkaan lajista mitään tietoa. ♦

- Olen saanut Pööpön ansiosta paljon ihania asioita elämässäni ja nautin nähdessäni, että sen on hyvä olla, sanoo Virva Anttonen.

Ratsastuskouluilla on mahtava kasvatus-tehtävä, sillä hevosilta ja hyviltä opettajil-ta voi oppia vastuun kantamista, omien rajojen tuntemusta, rohkeutta ja ennakointia.

Olipa kerran 13-vuotias ratsastuskoululainen, joka halusi hoitajaksi. Eräänä päivänä Anneli Kivelä tarjosi hänelle hoitoponiksi sitä ainutta, joka oli Ruskelan ratsastuskoululla omaa ihmistä vailla – pientä valkeaa issikasta, arabista, shettiksestä ja ties mistä syntynyttä ruutitynnyriä, joka oli nimetty Bobiksi (mutta jota on aina kutsuttu Pööpöksi). Ja kuinkas sitten kävikään?

- Pööpöllä oli hankalan maine. Se oli kuumakalle, taitava ja hyvin koulutettu poni, mutta haasteellinen ratsastaa. Minäkin pelkäsin sitä, kun se runttasi minut seinää vasten, mutta en hetkeäkään ajatellut antaa periksi, kertoo Virva. - Sen sijaan kysyin opettajalta, miten pitäisi toimia, jotta tulisin juttuun sen kanssa. Opin, että jos tarvitsee apua eikä osaa, pitää myöntää se.

Oppia hevoselämää varten

Monien vaiheitten jälkeen parivaljakon luottamus kehkeytyi molemminpuoliseksi. Hoitotyöt viettivät viikonloput tallilla, oppivat hevosten käsittelyä ja saivat paljon evästä muutakin elämää varten.

- Eikä kuuma kaakao ja voileipä ole koskaan maistunut yhtä hyvältä kuin talvikylmällä satulahuoneessa, Virva virnistää.

Niinä vuosina Kivelät, Zive ja Pinne, kouluttivat Virvasta hevosihmisen. Hän tottui ole-

Virva ja hoitoponi

- PÖÖPÖ, SITKEÄ SISSI

Eläinten kanssa oppii ihmissuhdetaitoja, sanoo Virva Anttonen, aikoinaan innokas ratsastuskoulun hoitotyttö.

Elina, Virva ja koirat viihtyvät yhdessä tallilla.
- Vanhempia kehottaisin valitsemaan lapselle koulu, jossa asiat perustellaan, opetus on turvallista ja järkevää, käytös ystävällistä, neuvoo Virva.
- Jos eläimet voivat hyvin, hyvä on koulukin.

maan muiden ohjauksessa ja kasvoi opastamaan nuorempiaan, oppi paitsi vastuun kantamista myös tunnistamaan omat rajansa ja sen, mihin pystyy.

- Ratsastuskoulun pitäjällä on mahtava kasvatus-tehtävä, korostaa Virva.

- Zive ja Pinne puuttuivat huonoon käytökseen jos huomasivat sellaista. He pitivät meistä hoitajista aina huolta, eivät koskaan panneet mahdollittoman eteen ja teettivät tunneilla harjoituksia, joista sai rohkeutta. Koululta on tullut myös järkevän hevosenkäsittelyn oppi.

Salaa naapurin navettaan

Kun Virva kirjoitti ylioppilaaksi ja ansaitsi omaa rahaa hampurilaispaikassa, Kivelät huomasivat sen päivän koittaneen, jolloin 20-vuotias Pööpö oli haluton tuntityöhön.

- Olin puhunut vuosikausia Zivelle ja Pinnel-

le, että myykää Pööpö minulle pullaponiksi, kun ette enää tarvitse sitä, Virva kertoo.

- Olin hautonut viisi vuotta ponin ostoa ja oppinut, että elämässä ei saa mitään, ellei tee töitä sen eteen. Kun palaset loksahivat kohdalleen, saatoin tempaista.

Niinpä hän lainasi varusteet, haali rehuja kyliltä ja ratsasti Pööpön eräänä sunnuntai-ilta-päivänä vaivihkaa naapurin navetta-kanalaan. Siitä päivästä on kulunut 15 vuotta.

Kun ponikauppa paljastui Virvan vanhemmille, isä rakensi Pööpölle oman jalasmökin kotitalon pihaan. Perheen koira ja poni karkasivat toisinaan päiväkävelyille naapurustoon, mutta yleisesti ottaen Pööpö on ollut harmiton kaveri, tempauksissaan lähinnä huvittava.

Nykyisin se majoilee Virvan kuusivuotiaan friisiläisoriin Boken kanssa maneesitallilla Klaukkalassa ja opettaa yhdeksänvuotiaalle Elina Johnstonille ponin hoidon ja ratsastuksen saloja.

Elina on oppinut Pööpöltä ponin hoitoa ja tietää, ettei poni ole mikään mopo. Virva sanoo ratsastuksen olevan antoisampaa, kun hevosta saa hoitaa ennen ja jälkeen tunnin.

Tuhat ja yksi ponitarinaa

- Pööpön edesottamuksista voisi kirjoittaa romaaniin, Virva vakuuttaa. Vielä viime syksynä poni lähti viemään häntä, kun ratsukko laukkaili ilman satulaa sänkipellolla.

Kenties yllättävimmän uransa Pööpö teki hoitotetänä laiduntaessaan varsatammon kanssa. Kun tammat kaipasivat hetken rauhaa ja lepoa, ne jättivät varsansa Pööpön isälliseen huostaan. Vanha vaari nautti tehtävästään suunnattomasti.

- Se jopa pelasti pikkuvarsan törmäämässä sähkölankaan asettumalla villisti laukkaavan varsan ja aidan väliin.

Erään ponikaverinsa kanssa Pööpö järjesti konnuuksia. Parivaljakko mm. avasi nokkelasti tallikavereidenkin tarhojen portit, mutta huumorintajuttomat hevoset jäivät aitojen sisään, kun musta ja valkoinen poni porhalsivat yhdessä pitkin kylänraitia... Ja pujottelukisoissa voitonhimoinen Pööpö vippasi putoavan pikku ratsastajansa takaisin selkään kesken menon – ykköspalkintohan siitä tuli.

- Traileriin Pööpö ryntää vieläkin tukka kenos-kisojen toivossa, nauraa Virva, - ja se on ollut matkakaverina stressaavalle ravurille.

Hampaattoman hevosen ruokinta

Nyt 35-vuotiaana Pööpö on terve, elämänhaluinen ja virkeä. Ainut ongelma on yläleuan hampaattomuus.

- Korkea ikä ei ole riittävä syy ponista luopumiseen, kun se voi hyvin. Huonokuntoisuus on syy iästä riippumatta, muistuttaa Virva.

Pööpö syö heinän sijasta vedessä turvotettua viherpellettiä kolme kertaa päivässä, pari litraa sixteen plus –mysliä, porkkanoita ja pari kourallista kauraa. Pellettipuuroon lisätään ruokaöljyä ja kitsastelematta kalkkia, sillä se on vesiliukoista.

Mikä on Pööpön pitkän iän salaisuus?

- Pööpö on aina saanut viettää kesät akkuja la-daten laitumella. Sitä ei ole jätetty vanhuuden vuoksi seisomaan, vaan sille on järjestetty mielenvirkistystä. Sitä on kävelytetty, harjattu pihalla, ja viime syksynä se hyppäsi jopa pikkuruisia esteitä Elinan kanssa, Virva kertoo.

Ponin arki sujuu nykyisin sen omilla ehdoilla: jos se nukkuu, se saa nukkua, jos se tahtoo liikkua, Elina ratsastelee sen kanssa. ♦

HEVOSENJÄRKEÄ

Kiitos tv:lle - hevosista!

Kaikkihan me tiedämme, että on ihmisiä, joiden rutiineihin kuuluu tv ja sarjaohjelmat sitovat joitakuita lähes lukujärjestyksen tavoin. Kun itse katson tilaisuuden sallien vain aamu-tv:n ja uutiset, tuntuu hullulta tunnustaa, että yhtäkkiä olen kiinni Sherlock Holmesin jaksossa. Omasta ja monen muun mielestä ihan pököstä syystä.

Yhtenä aamuna englanninkielisten uutisten jälkeen erinomaisen suloinen musiikki kopisi korviini tv:stä, toisesta huoneesta. Hurmaa-va vanhanaikainen valjakko teki englantilaisen mukulakivikadun instrumentiksi, joka soitti taianomaisesti suoraan sydämeen menevää kahden hevosen hitaan ravin rytmiä.

Voisiko sanoa että tuli vesi kielelle? Kyllä voisi, omalla tavallaan se oli niin kuin ravintoa korville, hevosenkenkien kosketus kivetyksellä, tahdikas ja rento. Oli mentävä läheltä katsomaan hapsunilkaisten vaunuhevosten etene- mistä Lontoon kadulla. Britit osaavat aina tehdä tv-sarjansa viimeisen päälle tarkasti ajankohdan huomioiden. Junat ovat aitoja vanhoja, hevosten valjaat ja vaunut ovat hienoa mu-seotavaraa.. Ja jos autoja on, ne ovat juuri nii-

tä ikivanhoja ensimmäisiä ja hevoset on valittu aina juuri rooliin sopiviksi.

Onhan se lapsellista, että jätän ykkösen päälle aamuisin, voidakseni siepata kavionkapsetta aina kun sitä on tarjolla. Semmoista rauhallista meininkiä, kuskit ja hevoset tietävät mitä tekevät, ei vaaroja eikä ylinopeutta, ei mitään karskeja komentoja, ihan vaan fiiniä ammattitaitoista valjakkoajoa.

Totta kai on hienoa seurata telkkarista este-ratsastuskilpailujakin, jos sattuu aikataulullisesti kohdalle semmoinen ylellisyys. Tv näyttää radan paremmin kuin ikinä katsomosta paikan päällä näkisi. Mutta vaarallisen näköistä se on, kun näkee pudotuksen tai kompuroinnin kuin olisi itse vieressä estevahtina. Ja kuinka liikuttavaa on joskus nähdä ratsastajan taputukset ja silityksen radan lopuksi, silloinkin kun ei tullut nollassa. Kova kisaaja onkin pehmo hevoshullu, ja tiukka kilpah hevonen nauttii tämän koko kädellisestä hevosrakkautta ja kiitosta.

Kisojen äänimaailma vaan ei ole yhtä harmonista ja samalla tavalla herkkua korville kuin ajohevosten matkanteko Holmesin sarjassa.

Mutta sitten tuleekin täydellinen vastakohta kaikelle ihmisten järjestämälle kuvalle ja äänelle.

Kalliovuorten villioriista Cloud kertova dokumentti vie sananmukaisesti villihevo- sten luo moneksi vuodeksi. Luontodokumentit ovat lahja ihmiselle, matka tuntemattomaan, kiehtovaan, alkuperäiseen ja uskomattomaan.

Filmiryhmä palaa monta kertaa talvella ja kesällä hevosten omaan maailmaan ja maise- maan.

Oman pienen hevosperheen käyttäytymi- nen ja viestintä tulevat elävästi mieleen. Ja vaikka omia tulee taas ikävä, tulee myös kiitollisuus siitä että ne niin paljon opettivat hevosen salaisuuksista, suuruudesta ja suuruudesta.

Tässä dokumentissa on kumminkin yksi uusi hämmästyttävä kohta. Yksi villihevo- sten perheen keväisistä varsoista ei pysty nousemaan jaloilleen, vaikka sen emo ja muut tammat kannustavat sitä tuuppimalla ja hieromalla.

Uskomaton näytelmä on kuvattu koko jär- kytävyydessään talteen hevosista kiinnostu- neille ihmisille, todisteeksi käytöksestä, johon kesyhevoseilla ei ole mitään mahdollisuutta.

Johtajaori tulee maassa makaavan varsapa- ran luokse, nostaa sen hampaissaan ilmaan, paiskoo ympäriinsä kuin riepua, viskaa maahan ja ruhjoo vielä varmistaakseen elämälle lopun.

Varsa ei olisi kyennyt seuraamaan emoa ja muuta laumaa, se oli jätettävä. Mutta sitä ei jätetty nääntymään nälkään tai petojen tapet- tavaksi. Oliko orin tapa armahtaa varsa vain varmistus sille, että tamma seuraisi laumaa. Jos varsa eläisi, tamma jäisi sen luokse. Silloin ne molemmat olisivat helppo saalis pedoille. Kummallinen episodi.

Me emme tiedä hevosista vielä kaikkea.

uma.aaltonen@elisanet.fi